

CMR Konvansiyonu

ÖN BİLGİ

"Karayoluyla Uluslararası Eşya Taşıma Sözleşmesine İlişkin Anlaşma" (Convention Relative au Contrat de Transport International de Marchandises par Route) kısa adıyla "C M R" olarak anılır ve bilinir.

C M R anlaşması bir malın uluslararası taşınması periyodunda göreceği zarar, ziyan, kayıp ve gecikmelerinden Gönderici - Taşıyıcı- Alıcı arasındaki sorumlulukları saptayan yükümlülükleri belirleyen bir konvansiyondur.

C M R anlaşmasının kendisi bir sigorta değil uluslararası karayoluyla mal taşınmasında hakları ve yükümlülükleri belirleyen Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın yönetim ve gözetiminde uygulaması sağlanan çok uluslu bir anlaşmadır.

C M R konvansiyonuna taraf ülkelerden birine ve/veya bu ülkelere eşya taşınması halined diğer ülke konvansiyona taraf olsun veya olmasın, taşımacının milliyetine bakılmaksızın anlaşmada öngörülen ve taşımacıya yüklenen yükümlülükler geçerlidir. Bu nedenle Avrupa'dan ve/veya Avrupa'ya taşıma yapan Türk taşımacıları zaman zaman gerek yük bulmada ve gerekse bir zarar ziyan halinde güçlüklerle karşılaşabilmektedirler. Bunun dışında Türkiye'nin konvansiyonun dışında bulunması Türk taşımacısının prestijini zedeleyici bir rol oynamaktadır.

19 Mayıs 1956 tarihinde Cenevre'de tanzim edilen C M R metni 31 Ağustos 1956 günü Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunulmuştur.

KARAYOLUYLA ULUSLARARASI YÜK TAŞIMA ANLAŞMASI İLE İLGİLİ ULUSLARARASI ANLAŞMA (C M R)

GEREKÇE

Yüklerin karayoluyla taşınması koşullarını standartlaştırmanın, özellikle bu tür taşımalarda kullanılan belgeler ve taşıyıcının sorumluluğu bakımından yararlarına inanan Akit taraflar şu konularda anlaşmışlardır.

I. BÖLÜM

UYGULAMA ALANI

MADDE 1

1. Bu anlaşma, sözleşmedebelirtildiği gibi yükleme yeri ile teslim içinbelirlenen yerin iki ayrı ülkede olması halinde, ücret karşılığında yüklerin taşıt ile karadan taşınmasına ait hersözleşmeyi kapsar. Bu ülkelerden en az birinin Akit ülke olması zorunludur.

2. Bu anlaşmanın uygulaması bakımından "taşıt" sözcüğü 19 Eylül 1949 tarihli Yol Trafii Anlaşması 4.cü maddesine tarif eadilen, motorlu taşıtlar, dizi halinde taşıtlar, römorklar ve yörürömorklar anlamına gelir.

3. Bu anlaşma kapsamındaki taşıma, devletler, devlet kurumları veya devlet kuruluşları tarafından yapıldığı hallerde de uygulanır.

4. Aşağıdaki durumlarda Anlaşma uygulanmaz.

- Uluslararası posta anlaşmaları gereğince yapılan taşımalarda,
- Cenaze taşımalarında,
- Ev eşyası taşımalarında.

5. Akit taraflar, iki veya birkaçı arasında yapacakları özel anlaşmalarla bu anlaşma hükümlerini değiştirmemeyi kabul ederler. Ancak, Anlaşmayı sınır trafiğine uygulamamak veya tamamen kendi ülkeleri içindeki taşıma etkinliklerinde yükler üzerinde hak iddia etmeye yarayan sevk mektubunun kullanılmasına izin vermek gibi durumlar bunun dışındadır.

MADDE 2

1. Mal yüklü taşıt 14.cü madde hükümlerinin uygulandığı haller dışında yolun bir kısmında deniz, demiryolu, nehir, kanal veya havayoluyla yük boşaltılmadan taşındığı hallerinde de bu anlaşma taşımının tümü için uygulanır. Ancak diğer taşıtlarla yapılan taşımalarda ortaya çıkan kayıp, hasar veya gecikmelerin, karayolu taşımacısının bir fiil veya ihmalden doğmayıp yüklerin diğer taşıtlarda taşınması sırasında ve nedeniyle oluşabileceği kanıtlanır ise, Karayolu taşıyıcısının sorumluluğu bu anlaşmaya göre, eğer sözkonusu diğer taşıtlar ile yükün taşınması için yasal koşullara uygun olarak o taşıt taşıyıcısı ile gönderen arasında bir sözleşme yapılmış sayılır ve o sözleşmeye konulması gelenekleşmiş hükümlere göre tain edilir. Ancak, konulmuş bu gibi koşulların bulunmaması hallerinde, karayolu taşıyıcısının sorumluluğu bu anlaşmaya göre tain edilir.

2. Eğer karayolu taşımacısı diğer taşıtlar ilede taşıma yapıyor ise, sorumluluğu bu maddenin 1.ci paragrafına göre tain edilir. Ancak bu durumda, karayolu ve diğer taşıtlar ile taşıma yapan kimse iki ayrı kişi gibi işlem görür.

II. BÖLÜM

TAŞIMACININ SORUMLU OLDUĞU KİŞİLER

MADDE 3

Bu anlaşmanın uygulanması yönünden taşımacı, çalıştırdığı kişilerin ve taşımanın yapılması için hizmetlerinden yararlandığı diğer kimselerin görevleri sırasında hareket ve ihmallerinden, sanki bu hareket ve ihmalleri kendisi yapmış gibi sorumlu olacaktır.

III. BÖLÜM

TAŞIMA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ VE UYGULANMASI

MADDE 4

Taşıma sözleşmesi bir sevk mektubunun düzenlenmesi ile gerçekleştirilir. Bu mektubun bulunması, usule aykırı oluşu veya kaybolması, bu anlaşma hükümlerine uygun olacak olan, taşıma sözleşmesinin varlığı ve geçerliliğini etkilemez.

MADDE 5

1. Sevk mektubu üç nüsha halinde düzenlenerek gönderici ve taşımacı tarafından imzalanır. Sevk mektubunun düzenlendiği ülkedeki yasaları izin verdiğiinde, bu imzalar matbaada basılabilir veya onların yerine gönderici ve taşımacının mühürleri kullanılabilir. Birinci suret göndericiye verilir. İkinci yükte beraber gider. Üçüncüsü ise taşımacı tarafından saklanır.

2. Taşınacak yüklerin başka taşıtlara yüklenmesi gerekliliği, bunların ayrı çeşit yükler olduğu veya ayrı partilere bölünmesi durumunda gönderici veya taşımacı her çeşit ve parti yük için ayrı bir sevk mektubu istemek hakkına sahiptir.

MADDE 6

1. Sevk mektubu şu bilgileri içerecektir :

- a) Sevk mektubu tarihi ve düzenleme yeri,
- b) Göndericinin adı ve adresi,
- c) Taşımacının isim ve adresi,
- d) Yükün yükleme yeri, tarihi ve boşaltma için belirlenen yer,
- e) Yükün gönderildiği kişinin isim ve adresi,
- f) Yükün özelliğinin tarif, ambalaj şekli ve tehlikeli yükler söz konusu olduğunda bunların herkeşçe anlaşılacak şekilde tarif.

G) Kaç parça olduğu ve bunların özel marka ve sayıları,

h) Yükün brüt ağırlığı veya başka bir şekilde anlatılmış ise miktarı,

i) Taşıma ücretleri (Taşıma bedeli, ek giderler, gümrük resimleri ve sözleşmenin aktinden teslim kade yapılan diğer ödemeler),

j) Gümrük ve diğer formaliteler için gerekli direktif,

k) Aksine bir madde bulunmasına rağmen, taşımanın bu anlaşma hükümlerine bağlı olduğu bildirimot,

2. Gerekliliklerde sevk mektubu şu bilgileride ayrıca içerecektir :

- a) Aktarmaya izin verilmediğini belirten not,
- b) Göndericinin ödemeyi kabul ettiği ödemeler,
- c) Yükün tesliminde yapılacak ödentilerin miktarı,
- d) Yük değerinin beyanı ve tesliminde özel faizi temsil eden miktar,
- e) Yükün sigorta edilmesine dair göndericinin alıcıya vereceği direktif,
- f) Taşımanın tamamlanması için anlaşmaya varılmış zaman süresi,
- h) Taşımacıya verilen belgelerin listesi

3. Taraflar, yarar gördükleri diğer hususlarıda sevk mektubuna yazabilirler.

MADDE 7

1. Gönderici aşağıdaki hususların hatalı veya yetersiz oluşundan uğrayacağı zarar, hasar ve yaptığı ödemelerden sorumludur.

a) Madde 6 paragraf 1: b, d,e, f ve j'de belirtilen hususlar,

b) Madde 6 paragraf 2'de belirtilen hususlar,

c) Sevk mektubunun düzenlenmesini sağlamak veya daha başka hususların içine yazılması amacıyla göndericinin vereceği hertürlü diğer direktif,

2. Göndericinin istemi üzerine taşımacı bu maddenin 1.ci paragrafında ki hususları sevk mektubuna yazarsa, aksi kanıtlanmadıkça bunu gönderici adına yapmış sayılacaktır.

3. Sevk mektubu madde 6 paragraf 1 (k) 'da belirtilen beyanı içermez ise taşımacı, bu ihmal yüzünden malı (yükü) kullanma hakkına sahip kişinin bu ihmalden dolayı uğradığı zarar hasar ve yaptığı ödemelerden sorumludur.

MADDE 8

1. Yükü teslim aldığı sırada taşımacı şunları kontrol edecektir.

a) Parça sayısı ve bunların üzerindeki marka ve numaralar bakımından sevk mektubundaki beyanların doğruluğunu,

b) Yükün ve bunların görünüşteki durumunu,

2. Taşımacı bu maddenin 1.ci paragrafında belirtilen beyanları kontrol etmek olanaklarından yoksun ise sevk mektubuna itiraz kayıtlarını yazacak ve bunların geçerli nedenlerini de açıklayacaktır. Aynı şekilde yükün ve ambalajların görünüşteki durumu ile itiraz nedenlerini de açıklayacaktır. Gönderici, sevk mektubunda itiraz kayıtlarına bağlı kalacağını açıkça kabul etmiş olmadıkça bu kayıtlar göndericiyi

bağlamaz.

3. Gönderici, yükün brüt ağırlığını veya bunların başka türlü ifade edilmiş miktarlarını, kontrol etmesini taşımacıdan istemek hakkına sahiptir. Ayrıca, parçaların içeriğinin kontrol edilmesini de isteyebilir. Taşımacı kontrol giderlerini istemek hakkına sahiptir. Kontrolların sonuçları sevk mektubuna yazılır.

MADDE 9

1. Sevk mektubu, taşıma sözleşmesinin akdini, sözleşmelerin koşullarını ve yüklerin taşımacı tarafından kabulünü, aksi kanıtlanıncaya kadar, kanıt belgedir.

2. Sevk mektubunda taşımacı tarafından beyan edilmiş itiraz kaydı yok ise karşıtı kanıtlanmadıkça, tesellümde yükün ve ambalajlarının iyi durumda olduğu, sayılarının, marka ve numaralarının sevk mektubunda yazılı olanlara uyduğu varsayılır.

MADDE 10

Gönderici, kişilere malzemeye ve diğeryüklere gelecek zarar ziyan ve hasardan yükün kusurlu olarak ambalajlanmasından yüklenilecek ödemelerden taşımacıya karşı sorumludur. Ancak yükün kabulünde kusur açık seçik ise ve taşımacı tarafından biliniyor ise ve bu hususta bir itiraz beyanında bulunmamış ise bu hüküm geçersizdir.

MADDE 11

1. Malların tesliminden önce tamamlanması gereken gümrük ve diğer formalitelerin yerine getirilmesi için, gönderici, lüzumlu belgeleri sevk mektubuna ilâştirecek yahutta taşımacıya verecek ve talep ettiği diğer bilgileri kendisine sağlayacaktır.

2. Taşımacı bu belgelerle verilen bilgilerin doğruluğunu ve yeterliliğini incelemek zorunda değildir. Gönderici bu gibi belgelerin bulunmaması yetersiz olması, veya usule aykırı oluşundan doğacak zarar, ziyan ve hasardan taşımacıya karşı sorumludur. Ancak taşımacının hatası veya ihmali görülen durumlar bu hükmün dışındadır.

3. Sevk mektubunda belirtilen, bu mektuba ekli veya kendilerine verilen belgelerin kaybindan veya hatalı kullanılmasından doğacak sonuçlardan taşımacı, komisyoncu gibi aynı derecede sorumludur. Ancak, taşımacının ödeyeceği tazminat yükün kaybolması halinde ödenecek tazminatı geçemez.

MADDE 12

1. Gönderici, özellikle taşımayı durdurmasını teslimin yapılacağı yeri değiştirmesini veya sevk mektubunda gösterilen alıcıdan başkasına teslim etmesini istemek suretiyle yüke tasarruf etme hakkına sahiptir.

2. Sevk mektubunun ikinci nüshası alıcıya verildiği veya alıcı madde 13 paragraf 1'de belirtildiği gibi hakkını kullandığı zaman göndericinin tasarruf hakkı ortadan kalkar. O andan itibaren taşımacı alıcının emirlerine uyacaktır.

3. Bununla beraber, gönderici tarafından sevk mektubuna o yılda bir not yazılmış ise, sevk mektubunun düzenlenmesinden sonra tasarruf hakkı alıcıya aittir.

4. Tasarruf hakkını kullandığı sırada alıcı yükün diğer bir kişiye teslimini emretmiş ise, bu diğer kişi başka alıcılar göstermek hakkına sahip değildir.

5. Tasarruf Hakkını kullanma aşağıdaki koşullara bağlıdır :

a) Gönderici veya bu maddenin 3. Cü paragrafında öngörülen durumda bu hakkı kullanmak isteyen alıcı, taşımacıya verilen yeni talimatın bulunduğu sevk mektubunu sunmalı ve bu talimatı yerine getirmenin gerektirdiği bütün masraf, zarar ve ziyarı ödemelidir.

b) Bu talimatın yerine getirilmesi onları yerine getirecek kişinin eline geçtiği anda mümkün olmalı ve taşımacının normal işlerine engel olmalı, nede gönderilen diğer yüklerin gönderici veya alıcılarına zarar vermelidir.

c) Bu talimat gönderilen yükün bölünmesine yol açmamalıdır.

6. Bu maddenin 5 (b) paragrafında öngörülen hükümlerden dolayı taşımacı aldığı talimatı yerine getirmez ise bu talimatı kendine veren kişiye derhal bilgi verecektir.

7. Bu maddede öngörülen koşullara göre verilen talimatı taşımacı yerine getirmemiş ve yahutta bunları sevk mektubu birinci nüshasını istemeden yerine getirmiş ise bu olaydan oluşacak zarar ve ziyan için istekte bulunma hakkına sahip kişiye karşı sorumlu olur.

MADDE 13

1. Yükün teslim için belirtilen yere varışından sonra alıcı, makbuz karşılığında, kendisine sevk mektubunun ikinci nüshasını ve yükü teslim etmesini istemek hakkına sahiptir. Yükü kaybולduğu saptanın veya 19. Cu maddede öngörülen zamanın bitiminden sonra ulaşmaz ise taşıma sözleşmesinden doğan hakları, alıcı kendi adına taşımacıya karşı kullanmak hakkına sahiptir.

2. Bu maddenine 1.ci paragrafında kendisine sağlanan haklardan faydalanan alıcı sevk mektubundan doğan ödemeleri ödemekle yükümlüdür. Fakat bu konuda bir anlaşmazlık çıktığında taşımacı, alıcı tarafından teminat gösterilmedikçe yükü teslim etmek zorunda değildir.

MADDE 14

1. Yük teslim yerine varmadan önce sözleşmeyi sevk mektubunda öngörülen koşullara göre uygulamak herhangi bir nedenle gerçekleşmediğinde taşımacı 12. Ci madde gereğince yüke tasarruf etme hakkına sahip olan kişiden talimat isteyecektir.

2. Bununla beraber, koşullar yükün sevk mektubunda öngörülenlerden farklı bir şekilde taşınmasına olanak sağlıyor ise ve taşımacı 12.ci madde hükümleri gereğince yüke tasarruf etme hakkına sahip kişiden uygun bir zaman içinde talimat alamamış ise, yüke tasarruf etme hakkına sahip kişinin yararlarına en uygun görülen önlemleri almakla yükümlüdür.

MADDE 15

1. Yükün teslim yerine varışından sonra koşullar bunların teslimini engellediği hallerde taşımacı göndericiden talimat isteyecektir. Eğer alıcı yükü kabul etmezse, gönderici sevk mektubunun birinci nüshasını vermeden yük üzerinde tasarruf etme hakkına sahiptir.

2. Alıcı yükü kabul etmemiş bile olsa, taşımacıya göndericiden aksine talimat gelmedikçe bunların teslimini isteyebilir.

3. Alıcı madde 12 paragraf 3 gereğince haklarını kullanarak, yükün başka bir kişiye teslimine dair emir verdikten sonra, bunların teslimini engelleyici koşullar ortaya çıktığında alıcı gönderici imiş ve diğer kişi alıcı imiş gibi bu maddenin 1 ve 2. Ci paragrafları uygulanır.

MADDE 16

1. Taşımacı, talimat istemiyle yaptığı ödemelerle bu talimatı yerine getirmenin gerektirdiği ödemeleri geri alma hakkına sahiptir. Ancak, bu ödemelerin kendi kusur ve ihmali yüzünden yapmamış olması gerekir.

2. Madde 14 paragraf 1'de ve madde 15'de öngörülen durumlarda taşımacı yükü onları tasarruf etme hakkına sahip olan kişi hesabına derhal boşaltabilir. Bunun üzerine taşıma işi sona ermiş sayılır. Ondan sonra taşımacı malı bu hakka sahip kişi adına koruma altına alır.

Bununla beraber bunları üçüncü bir kişiye verebilir. Bu takdirde üçüncü kişinin seçiminde tedbirli davranmak dışında hiçbir sorumluluğu kalmaz Sevk mektubu ile ilgili ödemelerin tahakkuku devam eder.

3. Mal çabuk bozulan cinsten ise, veya durumları öyle gerektiriyor ise yahutta depolama ödemeleri malın değeri ile uyumlu değilse taşımacı yüke tasarruf etme hakkına sahip kişiden talimat beklemeden onları satabilir. Ayrıca uygun bir zaman geçtikten sonra, bu malları tasarruf etme hakkına sahip kişiden üstesinden gelebileceği aksine bir talimat almadıkça başka durumlarda da malın satışına kalkışabilir.

4. Eğer mallar bu madde gereğince satılmış ise, satıştan elde edilen para yüke ait ödemeler çıktıktan sonra, geriye kalan kısmı bunları tasarruf etme hakkına sahip kişiye verilir. Şayet bu ödemeler satıştan elde edilen paradan fazla ise, taşımacı aradaki farkı tahsil etme hakkına sahiptir.

5. Satış halinde takip edilecek usul malların satıldığı yerin kanun veya geleneklerine göre saptanır.

IV. BÖLÜM

TAŞIMACININ SORUMLULUĞU

MADDE 17

1. Taşımacı, yükü teslim aldığı andan teslim edinceye kadar, bunların kısmen veya tamamen kaybindan ve doğacak hasardan sorumludur.

2. Eğer kayıp, hasar veya gecikme istek sahibinin hatası veya ihmalden, taşımacının hatasından değilse, istek sahibinin verdiği talimattan yüke has bir kusurdan yahutta taşımacının önlemesine olanak bulunmayan durumlardan ileri geliyorsa, taşımacı sorumlu tutulamaz.

3. Taşımacı taşımayı yapmak için kullandığı kusurlu taşıttan, bu taşıtı kiraladığı kişinin veya vekilinin yahutta çalışanlarının hata veya ihmallerinden dolayı sorumludur.

4. Madde 18 paragraf 2 ila 5'şeye uygun olmak üzere kayıp veya hasar durumları aşağıda belirtilen koşullardan bir veya bir kaçının doğal sonucu olan özel risklerden doğmuş ise, taşımacı sorumlu tutulamaz.

a) Kullanılmasında anlaşmaya varılmış ve sevk mektubunda açıkça belirtmiş olduğu üzere, madeni levha ile kaplanmamış açık taşıtlar kullanılması,

b) Ambalajlanmadıkları veya kötü ambalajlandıkları zaman, özellikleri gereği fire veren veya hasara uğrayan malların ambalajlanmaması veya hatalı ambalajlanmış olması,

c) Yükün gönderici, alıcı veya bunlar adına hareket eden kişiler tarafından alınması taşınması, yüklenmesi, yığılması veya boşaltılması,

d) Özellikle kırılma, paslanma, çürüme, kuruma, normal fire yahutta güve haşerattan kısmen veya tamamen zarar görebilecek malların özelliği,

e) Sandık veya paketlerin üzerindeki marka veya numaraların yetersiz veya hatalı oluşu,

f) Canlı hayvan nakli,

5. Kayıp, hasar ve gecikmeye neden olan faktörlerden bazıları bakımından bu maddeye göre taşımacının sorumlu olmadığı hallerde, yine maddeye göre sorumlu olduğu faktörlerin kayıp, hasar ve gecikmeye yaptıkları katkı oranında sorumlu olacaktır.

MADDE 18

1. Kayıp hasar ve gecikmenin madde 17 paragraf 2'de öngörülen nedenlerden birinden doğduğunu kanıtlamak taşımacıya aittir.

2. Taşımacı, durumun koşulları bakımından kayıp veya hasarın Madde 17 paragraf 4'de öngörülen özel bağlı olduğunu belirlediğinde, bunların bu nedenlerden ileri geldiği kabul edilir, hak iddia eden kimse,

kayıp veya zararın bu risklere kısmen veya tamamen bağlı olmadığını kanıtlamak hakkına sahiptir.

3. Tazminat, noksan olan brüt ağırlığın beher kilogramı için 8.33 hesap birimini geçemez. (1978 yılında düzenlenen ek protokol ile değiştirilmiştir).

4. Eğer taşıma malın sıcağa, soğuğa, ısı derecesindeki değişmelere ve rutubete karşı koruyacak şekilde donatılmış taşıtlarla yapılıyorsa, Taşımacı Madde 17 paragraf 4 (d)'deki avantajdan faydalanmayı talep edemez. Ancak, bu tür donanımın seçilmesi ve kullanılması ile ilgili olarak kendisine düşen önlemleri aldığı ve verilen özel talimata uyduğunu kanıtlarsa böyle bir istemde bulunabilir.

5. Taşımacı kendisine düşen bütün önlemleri aldığı ve verilen özel talimata uyduğunu kanıtlamadıkça madde 17 paragraf 4 (f)'deki avantajdan yararlanmayı isteyemez.

MADDE 19

Yük kararlaştırılan zaman süresi içinde teslim edilmemiş ise veya kararlaştırılmış zaman süresi olmadığı hallerde, taşımanın normal süresi ve özellikle parçalı yüklerde tüm yükü bir araya getirmek için gerekli zaman, çalışan bir taşımacıya gerekli zamanı geçiyorsa teslimde gecikme var demektir.

MADDE 20

1. Kararlaştırılan zaman süresinin sona ermesini kovalayan 30 gün içinde veya kararlaştırılan zaman süresi yoksa, taşımacının yükü teslim almasından sonra 60 gün içinde yükün teslim edilmemiş olması, bunların kaybolduğuna kesinkarın oluşturur ve bunun üzerine hak sahibi yükü kaybolmuş varsayacaktır.

2. Kaybolan eşya karşılığında tazminatını aldıktan sonra hak sahibi yazı ile başvurarak, tazminatın ödenmesini takip eden yıl içinde mallar bulunduğu takdirde kendisine bilgi verilmesini isteyebilir. Bu başvurunu aldığı kendisine yazı ile bildirilir.

3. Hak sahibi, kendisine bilgi verilmesini takiben 30 gün içinde, sevk mektubunda gösterilen ücretleri ödemesi ve ayrıca aldığı tazminatı geri ödemesi karşılığında malın kendisine teslim edilmesini isteyebilir. Fakat Madde 23 ve uygulanabildiği takdirde madde 26'da belirtilen taslimattaki gecikmeler için tazminat istemek hakkı saklıdır.

4. Paragraf 3'de öngörülen 30 gün içinde, 2.ci paragrafta belirtilen isteğin yapılmaması veya talimatın verilmemesi halinde, yahutta tazminatın ödenmesinden sonra mal bir yıldan fazla zaman geçmeden bulunmadığı takdirde taşımacı bunları buldukları ülke yasalarına göre kullanır.

MADDE 21

Eğer yük, taşıma sözleşmesi gereğince tahsil edilmesi gereken malın teslimindeki ödeme yapılmadan alıcıya teslim edilmiş ise, taşımacı göndericiye tazminat ödemekle yükümlüdür. Bu tazminat, göndericinin alıcı aleyhine dava açmak hakkını ortadan kaldırmamak koşuluyla adı geçen ödemenin miktarını geçemez.

MADDE 22

1. Gönderici taşımacıya yük verdiğinde, kendisine tehlikenin gerçek özelliklerini bildirir ve gerekiyorsa alınacak önlemleri belirtir. Eğer bu bilgiler Sevk mektubuna yazılmamış ise, bu yükü taşımanın oluşturduğu tehlikenin gerçek içeriğini taşımacının bildiğini başka yollarla kanıtlamak gönderici veya alıcıya düşer.

2. Bu maddenin 1.ci paragrafında belirtilen durumlarda taşımacının tehlikeli olduğunu bilmediği tehlikeli yük, taşımacı tarafından herhangi bir yerde veya zamanda boşaltılabilir veya imha edilebilir veya tazminat talep etmeksizin zararsız hale getirilebilir. Bundan başka gönderici bu çeşit yükün taşınmak üzere tesliminden veya taşınmasından doğacak bütün zarar ve ziyandan sorumludur.

MADDE 23

1. Bu anlaşmanın hükümleri gereğince bir taşıyıcı, yükün kısmen veya tamamen kaybindan dolayı tazminat ödemekle sorumlu tutulduğundan, bu tazminatın yükün taşınmak üzere kabul edildiği yer ve zamandaki kıymetine göre hesaplanır.

2. Malın kıymeti, ticaret borsası fiyatına göre saptanır. Eğer böyle bir fiyat yoksa, geçerli piyasa fiyatlarına göre bir tesbit yapılır. Eğer ticaret borsası fiyatı nede geçerli piyasa fiyatı mevcut değilse, tesbit aynı cins ve kalitedeki malların normal kıymetine göre yapılır.

3. Tazminat, noksan olan brüt ağırlığın beher kilogramı için 25 frangı geçemez. Frank, bir gramın 10/31 'ri ağırlığında safiyeti binde 900 olan altın franktır.

4. Yükün taşınması dolayısıyla, ödenen taşıma ücreti, gümrük resimleri ve diğer ödemelerde, malın tamamen kaybedilmesi halinde tamamen ödenir. Kısmen kaybolma halinde ise karşılaşılan zarar oranında ödeme yapılır. Bunlar dışında başka tazminat ödenmez.

Geçikme halinde, hak sahibi zarar ve ziyanın bundan ileri geldiğini kanıtlarsa, taşımacı bu zarar ve ziyan için taşıma ücretini geçmemek üzere tazminat öder.

5. Madde 24 ve 26 gereğince malın değeri veya teslim süresi için ödenecek özel faiz söz konusu olduğu edilmiş ise daha yüksek tazminat istenebilir.

MADDE 24

Gönderici, anlaşmaya varılacak belirli bir ücret karşılığında, sevk mektubunda Madde 23 paragraf 3'te belirtilen sınıra geçen bir değer beyan edebilir. Bu takdirde, beyan edilen değer bu sınırın yerine geçer.

MADDE 25

1. Zarar ve ziyan olayında taşımacı, yükün madde 23 paragraf 1, 2 ve 4 gereğince belirlenen değerine

göre hesaplanmış kıymetten düşme karşılığı olan bedeli öder.

2. Gerçekte tazminat şu miktarları aşamaz :

a) Eğer gönderilen malın tamamı hasara uğramış ise, tamamı kaybolduğunda ödenmesi gereken miktar.

b) Eğer gönderilen yükün bir kısmı hasara uğramış ise, eksilen kısmı için ödenmesi gereken miktar.

MADDE 26

1. Kaybolma, hasar veya kararlaştırılan zaman süresinin aşılması halinde gönderici, belirlenecek bu ücret ödenmesi karşılığında, teslim süresi için ödenecek özel faizin miktarını tayin eder ve bunu sevk mektubuna yazar.

2. Teslim süresi için özel bir faiz ödeneceği beyan edilmiş ise, 23, 24 ve 25.ci maddelerde öngörülen tazminattan ayrı olarak, kanıtlanan fazla zarar ve ziyan için beyan edilen miktara kadar tazminat istenebilir.

MADDE 27

1. Hak sahibi ödenecek tazminat için faiz isteyebilir. Yılda % 5 üzerinden hesap edilecek bu faiz, ödeme isteğinin yazılı olarak taşımacıya gönderildiği tarihten başlar. Böyle bir istekte bulunmamış ise, tahakkuk dava açıldığı tarihten itibaren yapılır.

2. Tazminatın hesaplanmasında asıl olan unsurlar ödemenin istendiği ülke parası ile ifade edilmediği zaman, söz konusu tazminatın o ülke parasına çevrilmesi, ödemenin yapılacağı gün ve yerde uygulanan kura göre saptanır.

MADDE 28

1. Yürürlükte olan ayasaya göre, bu anlaşmaya göre yapılan taşımadan oluşan zarar, ziyan veya gecikme, sözleşme dışı bir isteme yol açtığı hallerde taşımacı sorumluluğu dışında veya ödeyeceği tazminatı tesbit yahutta sınırlayan bu anlaşma hükümlerinden yararlanabilir.

2. Madde 23'de belirtilen koşullara göre taşımacının sorumlu olduğu kişilerden birinin zarar ve ziyan veya gecikmeden dolayı, sözleşme dışı sorumluluğu söz konusu olduğu hallerde, bu kişi taşımacının sorumluluğunu dışlayan veya ödeyeceği tazminatı tesbit yahutta sınırlayan anlaşma hükümlerinden yararlanabilir.

MADDE 29

1. Hasar, taşımacının kendi kötü hareketinden veya davaya bakan mahkemenin kararı ile isteyerek kötü harekete eşdeğer sayılan kusurundan ileri gelmiş ise taşımacı, sorumluluğunu dışlayan veya sınırlayan yahutta kanıt yükünü karşı tarafa yükleyen bu maddenin hükümlerinden yararlanamaz.

2. Bilerek kötü hareket veya kusur taşımacının vekil veya çalışanları tarafından yahutta taşıma işinde kullanıldığı başka kişiler tarafından görevleri sırasında işlenmiş ise, aynı hüküm uygulanır. Bundan başka, böyle bir durumda adı geçen vekiller, çalışanlar ve diğer kişiler, kişisel sorumlulukları yönünden 1.ci paragrafta belirtilen bu bölüm hükümlerinden yararlanamazlar.

V. BÖLÜM

İSTEM VE DAVALAR

MADDE 30

1. Alıcı, taşımacı ile beraber durumlarını kontrol etmeden, veya zarar ve ziyan hasarın açıkça görüldüğü hallerde teslim anında veya açıkça görülmediği hallerde teslimden yedi gün içinde (pazar günleri ve resmi tatiller hariç) durumu kendisine bildirmeden malı teslim ederse, bu husus onun yükü sevk mektubunda belirtildiği şekilde aldığına kanıt oluşturur. Açıkça gözükmeyen zarar ve ziyan veya hasarlarda bildirme yazılı olarak yapılacaktır.

2. Mal alıcı ve taşımacı tarafından kontrol edildikten sonra, bu kontrolün sonucuna uymayan kanıtlar ancak açıkça görülmeyen zarar, ziyan ve hasarlar için kabul olunabilir. Ancak bunun için alıcının kontrolden sonra yedi gün içinde (pazar ve resmi tatil dışında) durumu yazılı olarak taşımacıya bildirmesi gereklidir.

3. Yük alıcının kullanımına verildiği tarihten sonraki 21 gün içinde durum yazılı olarak taşımacıya bildirilmemiş ise, teslimdeki gecikmeler için tazminat ödenmez.

4. Bu maddedeki zaman sürelerini hesap ederken duruma göre teslim tarihi kontrol tarihi, veya yükün alıcı emrine verildiği tarih sayılmayacaktır.

5. Gerekli tetkik ve kontrolleri yapmak için taşımacı ve alıcı birbirlerine mantıksal her kolaylığı gösitereceklerdir.

MADDE 31

1. Bu anlaşmaya göre yapılan taşımalarla ortaya çıkan davalarda davacı taraflar arasında anlaşma ile belirlenmiş, akit taraf ülkeleri mahkemelerinde dava açabilir. Ayrıca şu ülkeler mahkemelerinde de dava açılabilir.

a) Davalının oturduğu veya delaleti ile taşıma anlaşmasının akdedildiği esas iş yerinin, şubesinin yahutta acentasının bulunduğu yerlerde,

b) Taşımacının yükü aldığı veya teslim yeri olarak gösterilen yerlerde,

Başka mahkemelerde dava açılmaz.

2. Bu maddenin 1.ci paragrafı ile ilgili olarak bir dava, yine aynı paragrafta göre yetkili olan bir mahkemede görülmekte ise veya böyle bir mahkeme tarafından bir taleplerle ilgili olarak karar verilmiş

ise, aynı nedenlerle aynı taraflar arasında yeni bir dava açılmaz. Ancak ilk davanın açıldığı ülkedeki mahkemenin kararı, yeni davanın açıldığı ülkede yerine getirilemiyorsa, bu hüküm uygulanmaz.

3. Bir akit ülkedeki bir mahkemenin 1.ci paragrafta sözü geçen bir dava ile ilgili olarak verdiği karar, o ülkede yerine getirilebiliyor ise ilgili ülkedeki formaliteler tamamlanır tamamlanmaz, diğer akit ülkelerin herbirinde yerine getirilebilir olacaktır. Bu formaliteler davanın yeniden görülmesine olanak sağlamaz.

4. Bu maddenin 3.cü paragrafındaki hükümler mütenakız kararlara gıyaben verilen kararlara ve mahkeme emriyle yapılan ödemelere uygulanır. Fakat ara kararlarına veya istemi tamamen veya kısmen reddedilen davacıya ödemelere ilaveten yüklenen tazminatlara uygulanmaz.

5. Bu anlaşma gereğince taşımalarından doğan davalarda, akit ülkelerde oturan veya iş yerleri bu ülkelerde olan akit ülke vatandaşlarından giderlere karşılık teminat istenemez.

MADDE 32

1. Bu anlaşma gereğince yapılan taşımalarından doğacak davaların bir yıl içinde açılması gerekir. Ancak, bilerek kötü hareket veya mahkeme tarafından bilerek kötü hareket olarak kabul edilen kusurlarda, bu süre üç yıldır ve şu tarihlerde başlar;

- Teslimde kısmi kayıp, hasar veya gecikmelerde, teslim tarihinden itibaren,
- Tam kayıplarda, kararlaştırılan zaman süresi bitiminden 30 gün sonra, kararlaştırılmış zaman süresi yoksa, yükün taşıyıcı tarafından teslim alınmasından sonraki 60.'ncı günde,
- Bütün diğer durumlarda, taşıma anlaşmalarının aktedildiği tarihlerden üç ay sonra. Zaman süresinin başladığı gün sayılmaz.

2. Yazılı bir istem, Taşımacı bunu yazılı bildiri ile geri çevirip, ona ilişik belgeleride iade edinceye kadar zaman süresini erteler. Talebin bir kısmı kabul edildiği takdirde zaman süresi anlaşmazlık konusu olan istek için tekrar devam etmeye başlar. İstem alınıldığını cevap verildiğini ve belgelerin gönderildiğini kanıtlamak, bu durumlara güvenen tarafa aittir. Aynı gayeyle yapılan başka istemler için zaman süresi ertelenemez.

3. Yukardaki 2.ci paragraf hükümlerine bağlı olarak, zaman süresinin uzatılması, davaya bakan mahkemenin, kararına göre düzenlenir. Bu karar aynı zamanda yeniden dava açma haklarını da düzenler.

4. Zaman aşımı ile düşen dava açma hakkı, karşıt istek veya vereceğini alacağına sayışma yoluyla kullanılmaz.

MADDE 33

Taşıma anlaşması, bir mahkeme heyetine yetki veren bir madde içerebilir. Ancak bu karar hakimler heyetinin bu anlaşmayı uygulamasını içermelidir.

VI. BÖLÜM

TAŞIMACILAR TARAFINDAN ORTAKLAŞA YAPILAN TAŞIMALARLA İLGİLİ HÜKÜMLER

MADDE 34

Tek bir anlaşmayla düzenlenen taşıma, karayolu taşımacıları tarafından ortaklaşa yapıldığında, tüm taşımanın yapılmasından herbiri sorumludur. İkinci taşıyıcı ile onu takip eden taşımacılar, malları ve sevk mektubunu kabul etmiş olmaları dolayısıyla ve sevk mektubundaki koşullar altında anlaşmaya katılmış olurlar.

MADDE 35

1. Yükü bir önceki taşımacıdan kabul eden taşımacı, kendisine imzalı ve tarihli bir makbuz verir. İsmine sevk mektubunun ikinci nüshasına yazar. Gerekirse sevk mektubu ve makbuza madde 8 paragraf 2'de anılan itiraz kaydında yazar.

2. Ortaklaşa taşımacılar arasındaki ilişkilere madde 9 hükümleri uygulanır.

MADDE 36

Aynı taşıma anlaşmasına dayalı istekle ilgili olarak açılan bir davada ileri sürülen karşıt bir istek veya vereceğini alacağına sayışmahalleri dışında kayıp hasar, veya gecikime sorumluluğu ile ilgili davalar ancak birinci taşımacı, sonuncu taşımacı veya kayıp, hasar veya gecikmenin olduğu sırada taşıma işini yapmakla olan taşımacı aleyhine açılabilir. Bu taşımacılardan birkaçı aleyhine aynı zamanda dava açılması mümkündür.

MADDE 37

Bu anlaşma hükümleri gereğince tazminat ödemiş taşımacı, bu tazminat üzerinden ödediği faiz ve yaptığı şartlarla birlikte tazminatı, taşımaya katılmış olanlardan şu koşullara göre geri almak hakkına sahiptir.

- Zarar, ziyan ve hasardan sorumlu olan taşımacı, ister kendisi ister başka bir taşımacı tarafından ödensin, tazminatı tek başına yüklenmek zorundadır.
- Zarar, ziyan veya hasar iki veya daha çok taşımacının fiilinden ileri geldiği zaman bunlardan her biri sorumluluktaki hissesi oranında bir meblağı ödeyecek, taşıma ücreti oranında sorumlu olacaktır.
- Zarar, ziyan ve hasar için sorumluluğun hangi taşımacıya yükleneceği belirlenemez ise tazminat tutarı (b) fıkrasında öngörüldüğü üzere bütün taşımacılar arasında paylaşılacaktır.

MADDE 38

Taşımacılardan biri borçlarını ödeyemeyecek durumda ise, ödenmesi gereken tazminat payı taşıma karşılığında alacakları ücretler oranında diğer taşımacılar arasında bölüştürülecektir.

MADDE 39

1. Dava ile ilgili tebligat yapıldıktan ve kendisine savunma hakkı verildikten sonra, tazminatın miktarı mahkeme kararı ile saptanmış ise 37 ve 38.nci maddeler gereğince bir istem karşısında kalan taşımacı, bu istemi yapan taşımacının yaptığı ödemenin yerinde olup olmadığını tartışma konusu yapamaz.
2. Parasını geri almak hakkını mahkeme yoluyla elde etmek isteyen taşımacı, ilgili taşımacıların birini ikamet ettiği esas iş yerinin veya şubesinin bulunduğu ülkenin yetkili mahkemesine başvurabilir. İlgili bütün taşımacılar aynı davada davalı olarak gösterilebilir.
3. 37 ve 38.ci maddelerde öngörülen davalarla ilgili olarak verilecek kararlarda madde 31 paragraf 3 ve 4 hükümleri uygulanır.
4. Taşımacılar arasındaki davalarda madde 32 hükümleri uygulanır. Bununla beraber, zamanaşımı ya bu anlaşma gereğince ödenmesi gereken tazminatın miktarını tain eden son mahkeme kararı tarihinden yahutta böyle bir karar yoksa, ödeme tarihinden itibaren başlar.

MADDE 40

Taşımacılar 37 ve 38. Ci maddelerde yazılanlar dışında kendi aralarında bağitlayacağı hükümler üzerinde anlaşabilirler.

VII. BÖLÜM

ANLAŞMAYA AYKIRI KOŞULLARIN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

MADDE 41

1. Madde 40 hükümleri saklı kalmak koşuluyla, bu anlaşmanın hükümlerini doğrudan doğruya veya dolayısıyla ihlal eden hertürlü koşul hükümsüzdür. Böyle bir koşulun hükümsüzlüğü, anlaşmanın diğer hükümlerinin hükümsüzlüğünü gerektirmez.
2. Özellikle, taşımacının yüke ait sigortadan çıkar sağlaması veya kanıtlama zorunluluğunun değiştirilmesi gibi maddeler hükümsüzdür.

VIII. BÖLÜM

SON HÜKÜMLER

MADDE 42

1. Bu anlaşma Avrupa İktisadi Komisyonuna üye ülkelerin imzalarına açıktır. Ayrıca Komisyonun yetkilerini belirten belgenin 8. Ci paragrafı gereğince gözlemci sıfatıyla komisyona kabul edilenlerde anlaşmayı imzalayabilirler.
2. Komisyonun yetkilerini belirten belgenin 11.ci paragrafı gereğince Avrupa İktisadi Komisyonunun bazı çalışmalarına katılan ülkelerdebu anlaşma yürürlüğe girdikten sonra katılmak suretiyle akit taraf olabilirler.
3. Anlaşma 31 Ağustos 1956 tarihine kadar imzaya açık bulundurulacaktır. (O tarihten sonra katılmaya açık olacaktır.)
4. Bu anlaşma tastik edilecektir.
5. Tasdik ve katılma, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bir belge sunmak suretiyle yapılır.

MADDE 43

1. Madde 42 paragraf 8'de belirtilen ülkelerden beşi veya katılma belgelerini sunduktan 90 gün sonra bu anlaşma yürürlüğe girecektir.
2. Beş ülke tasdik veya katılma belgelerini sunduktan sonra onu tasdik eden veya katılan her ülke için anlaşma, tastik veya katılma belgesini sunduktan 90 gün sonra yürürlüğe girecektir.

MADDE 44

1. Her ülke, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bu anlaşmadan çekildiğini haber verebilir.
2. Sona erme, Genel Sekreter bunu bildiren yazıyı aldıktan 12 ay sonra hüküm ifade eder.

MADDE 45

Bu anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra, sona erdirmeler sonucu akit tarafların sayısı baştan aşağıya düşer ise, sona erdirmelerin hüküm ifade ettiği tarihten itibaren anlaşma yürürlükten kalkar.

MADDE 46

1. Her ülke tastik veya katılma belgesini sunduğu sırada veya sonra bu anlaşmanın uluslararası platformda temsil ettiği bütün ülkeleri kapsadığını Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirebilir. Bu bildiri Genel Sekreterlik tarafından alındıktan sonra 19.cü günden itibaren anlaşma bildiride yazılı ülkeleri kapsayacaktır. Eğer o tarihte anlaşma yürürlüğe girmemiş ise yürürlüğe girdiği tarihte kapsayacaktır.
2. Yukarıdaki paragraf gereğince uluslararası platformda temsil ettiği ülkeye bu anlaşmanın teşmili hususunda beyanda bulunmuş olan ülkeler 44.cü madde hükümlerine göre bu ülke için anlaşmanın sona erdiğini ayrı olarak bildirebilirler.

MADDE 47

Bu anlaşmanın tefsir ve uygulaması ile ilgili olarak iki akit taraf arasında çıkacak ihtilaflar, müzakere veya başka bir yolla halledilmediği takdirde, ilgili akit taraflardan birinin istemi üzerine Uluslararası Adalet divanına havale olunabilir.

MADDE 48

1. Bu anlaşmayı imzaladığı, tasdik ettiği veya ona katıldığı sırada her Akit taraf, kendisini anlaşmanın

47.ci maddesiyle bağı saymadığını bildirebilir. Böyle bir rezerv koymuş akittarafa karşı, diğerk akit taraflarda 47.ci madde ile bağı değıldirler.

2. 1.ci paragrafta öngöröldüğü şekilde rezerv koymuş olan Akit taraflar Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bilgi vermek suretiyle bu rezervi kaldırabilirler.

3. Bu anlaşmaya başka bir rezerv konulmasına izin verilmez.

MADDE 49

1. Bu anlaşma üç yıl yürürlükte kaldıktan sonra Akit taraflar, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine başvurarak, anlaşmanın göziden geçirilmesi için konferans toplanmasını isteyebilirler. Genel Sekreter bu istemi akit, taraflara teblig eder ve bu tebligat tarihinden sonra dört ay içinde akit taraflardan en az dörtte biri evvellerini bildirdikleri takdirde Genel Sekreter tarafından bir inceleme konferansı toplanır.

2. Yukarıdaki paragraf gereğince bir konferans aktedildiği takdirde, Genel Sekreter bütün akit taraflara bir tebligat göndererek konferansta incelenmesi istenilen konuların üç ay içinde bildirmelerini ister. Genel Sekreter teklif metinleri ile konferansın geçici gündemini konferans tarihinden en az üç ay önce akit taraflara gönderir.

3. Bu maddeye göre toplanan konferansa Genel Sekreter 42.ci madde 1.ci paragrafında belirtilen ve 42.ci madde 2.ci paragraf gereğince akit taraf durumuna girmiş olan bütün ülkeleri davet eder.

MADDE 50

49.cu maddede öngörölen bildirilere ek olarak Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Madde 42 paragraf 1'de belirtilen ülkelere ve madde 42 paragraf 2 gereğince Akit taraf durumuna girmiş olanlara aşağıdaki konulardabilgi verir.

- a) 42.ci madde gereğince tastik veya katılanlar,
- b) 43.cü madde gereğince bu anlaşmanın yürürlüğe giriş tarihleri,
- c) 44.cü madde gereğince anlaşmayı sona erdirenler ,
- d) 45.ci madde gereğince bu anlaşmanın sona erdirilmesi,
- e) 46.cı madde gereğince alınan bilgiler,
- f) Madde 48 paragraf 1 ve 2 gereğince alınan ihbar ve bildiriler.

MADDE 51

31 Ağustos 1956'dan sonra bu anlaşmanın aslı Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunulacak ve oda bunun tasdikli suretlerini madde 42 ve 2.ci paragraflar da belirtilen ülkelere iletacaktır.

İngilizce ve Fransızca olarak tek nüsha halinde 19 Mayıs 1956 günü Cenevre'de düzenlenmiştir. Her iki metin aynı derece geçerlidir.
